Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Pocsaji-kapu (HUHN20010) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

fenntartási terve

Debrecen

2014

Ügyfél
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek
BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor
Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor
Dr. Juhász Péter
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő
Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő
Tóth Sándor

Közreműködő szakértők
Bocz Renáta
Forgács Zoltán
Mizsei Edvárd
Mazsu István
Molnár Attila
Molnár Géza
Dr. Gulyás Gergely
Hődör István
Dr. Sum Szabolcs
Szél László
Dr. Váczi Olivér
Sallai R. Benedek

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv....5
1.A terület azonosító adatai....6
1.1.Név....6
1.2.Azonosító kód....6
1.3.Kiterjedés....6
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek....6
1.5.Érintett települések....7
1.6.Egyéb védettségi kategóriák....7
1.7.Tervezési és egyéb előírások....7
2.Veszélyeztető tényezők....9
3.Kezelési feladatok meghatározása....13
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése....13
3.2.Kezelési javaslatok....13
3.2.1.Élőhelyek kezelése....13
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés....29
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések....29
3.2.4.Kutatás, monitorozás....30
3.2.5.Mellékletek....27
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében....31
3.3.1.Agrártámogatások....31
3.3.2.Pályázatok....34
3.3.3.Egyéb....34
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja....35
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök....35
3.4.2.A kommunikáció címzettjei....36
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel....36
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció....38
1.A tervezési terület alapállapot jellemzése....39
1.1.Környezeti adottságok....39
1.1.1.Éghajlati adottságok....39
1.1.2.Vízrajzi adottságok....39
1.1.3.Talajtani adottságok....40
1.2.Természeti adottságok....40
1.2.1.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek....41
1.2.2.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok....46
1.2.3.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok....47
1.2.4.A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok....57
1.3.Területhasználat....57
1.3.1.Művelési ág szerinti megoszlás....57
1.3.2.Tulajdoni viszonyok....58
1.3.3.Területhasználat és kezelés....58
2.Felhasznált irodalom....62
3.Térképek....65

Darányi Ignác Terv
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013
Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Pocsaji-kapu kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20010

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	284,24 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
6250* - Síksági pannon löszgyepek
3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák
6440 - Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei
7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

1.4.2. Jelölő fajok

kisfészkű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
réti csík (*Misgurnus fossilis*)
szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
lápi póc (*Umbra krameri*)
vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*)
vidra (*Lutra lutra*)

1.4.3. A felmérés során újonnan előkerült potenciálisan jelölő élőhelyek

91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

1.4.4. A felmérés során újonnan előkerült potenciálisan jelölő fajok

skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*)
sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
vágócsík (*Cobitis taenia*)

1.5. Érintett települések

Létavértes, Pocsaj

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet tartalmazza.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„ Ex lege” láp	HNL149	Tövises-Lapos	72,9 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„ Ex lege” földvár	7002901	Kopasz-domb		1996. LIII. tv. a természet védelméről
„ Ex lege” földvár	7001201	Diós-vár		1996. LIII. tv. a természet védelméről
Tájvédelmi Körzet		Bihari-sík Tájvédelmi Körzet	284,3 ha	4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről

- A terület 284,3 ha-on a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet érinti (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)
- A tervezési terület a Nemzeti Ökológiai Hálózat (NÖH) magterületének része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

2008-ban elkészült a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési terv dokumentációja, a természetvédelmi kezelési terv jogszabályi kihirdetése még nem történt meg.

1.7.2. Településrendezési eszközök

-2003. évi XXVI. Törvény az Országos Területrendezési Tervről

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről

- Pocsaj község településszerkezeti terve - 23/2011. (IV.27) határozat

- Pocsaj község szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 11/2011. (IV.27.) rendelet

- Létavértes településszerkezeti terve - 61/2007. (V.29.) határozat

- Létavértes szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 9/2007. (V.29.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari körzet (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31)

Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes**: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Pocsaji Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904510-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes**: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Nagylétai Bocskai Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903320-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes**: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.5. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadás dátuma: 2010.08.01.

1.7.6. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J01.01.	Égetés	L	4,6	1	7230. Előfordul, hogy a Tövises legelőt leégetik. A benne húzódó 7230 zsombéksásos zsombékjai kiégnek, több ilyen alkalom után elpusztulnak. A zsombékok hosszú távon sem képesek kiheverni ezt a károsodást, mivel alacsony a számuk. Az élőhely így visszafordíthatatlanul károsodik az érintett területen
				3	6250*. Előfordul, hogy a Tövises legelőt leégetik. Ennek következtében a legelőn található löszgyep-foltok növényzete fizikailag károsodik, növekszik az erózió is. Csökken az élőhelyet alkotó fajok vegetatív és generatív szaporodásának esélye.
				10	1530* Előfordul, hogy a Tövises legelőt leégetik. Ennek következtében a legelőn található szikes foltok növényzete fizikailag károsodik, növekszik az erózió is. Csökken az élőhelyet alkotó fajok vegetatív és generatív szaporodásának esélye.
J02.05.03	Állóvizek vízháztartásának megváltoztatása	M	10	10	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus), réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): Csapadékszegény időszakban jelentős a láp vízszintjének a csökkenése, ami szűkíti az élőhelyet és a rendelkezésre álló táplálékforrást, valamint kedvezőtlen élőhelyi feltételeket teremt.
J03.02	Élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	M	10	10	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus), réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): A műtárgyak akadályozzák a kolonizációs és rekolonizációs folyamatokat.
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	1	1	6250*. A löszletörés felső peremén jellemző, hogy a rét-legelő művelésű ingatlanokba beleszántanak. Ez csökkenti az élőhely kiterjedését.
A04.01.01	Intenzív szarvasmarha legeltetés	L	1,6	3	6250*. A Tövises-legelőn a pusztai részeket is a marha erősen legeli, a gyepet felszakítja. Emiatt teret kapnak a gyomfajok, degradációs folyamat indul meg. Az erős legelés a löszgyepet károsítja, az élőhely fennmaradását veszélyezteti.
				1	6440. A Tövises-legelőt a marha erősen legeli, a gyepet felszakítja. Emiatt teret kapnak a gyomfajok, degradációs folyamat indul meg. Az erős legelés a mocsárréti fragmentumot károsítja, az élőhely fennmaradását veszélyezteti.
				1	7230. A Tövises-legelőn a zsombéksásos mederbe a marha belejár, azt tapossa, fizikailag károsítja a zsombékokat. A zsombékok hosszú távon sem képesek kiheverni ezt a károsodást, szétesnek, és az élőhely átalakul. Az élőhely így visszafordíthatatlanul károsodik az érintett területen

A03.02	Extenzív kaszálás	M	35	35	Nagy tűzlepke (Lycaena dispar): A helytelen időpontban, vagy túlzott gyakorisággal végrehajtott kaszálás a preimaginális stádiumban lévő állatok megsemmisítését és/vagy eltávolítását jelentheti az élőhelyről, nem biztosítja az imágók – füves rétekhez kötődő – életfeltételeit, csökkenti vagy drasztikusabb beavatkozás esetén gátolja a nősténye petézési hajlandóságát, valamint veszélyezteti a kellő mennyiségű és minőségű nektárforrás rendelkezésre állását.
H02.05	Szennyvíz beszivárgás a talajvízbe	L	3	4	3160. A Tövises-láp diffúz módon szennyeződik folyamatosan a szennyvízülepítő felől, sőt maga láp is szennyvíztisztító művelési ágban van. Ez tápanyagfeldúsulást okoz, amely eutrofizációt. Emiatt várható a láptavi hínár fajkészletének átalakulása, a diverzitás csökkenése, kiüresedése.
				2	7230. A Tövises-láp diffúz módon szennyeződik folyamatosan a szennyvízülepítő felől, sőt maga láp is szennyvíztisztító művelési ágban van. Ez tápanyagfeldúsulást okoz, amely eutrofizációt. Emiatt várható a nádas megerősödése, az értékes zsombékos vegetáció átalakulása, visszaszorulása.

I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	1,62	0,1	1530*. Egy kicsi, 0,03 ha-os szikes sztyepfoltot veszélyeztet, mivel az erdősáv mellett található és gyalogakáccal cserjésedik. Amennyiben teljesen becserjésedik, úgy az élőhely ezen foltja megszűnik.
				2	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus) réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): Az idegenhonos fajok táplálékkonkurenciát jelentenek az őshonos fajok számára.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	11	11	6250*. A Natura 2000 területen végighúzódó letörésen megfigyelhető a löszgyep természetes cserjésedése. A felmérés időszakában nem túlságosan erőteljes ez a hatás, de hosszú távon veszélyezteti az élőhely fennmaradását, mivel a sűrű cserjés előretörése az élőhely kiterjedésének rovására történik.
K01.02	Eliszapolódás, feliszapolódás	L	2	2	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus), réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): Csökken a potenciális ívó- és élőhelyek kiterjedése.
K02.02	Szerves anyag felhalmozódása	M	2	2	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus) réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): A túlzott szerves anyag mennyiség bomlásakor jelentősen csökken a víz oldott oxigén tartalma.
H02.06	Mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	22,85	0,5	Nagy tűzlepke (Lycaena dispar): A Nartura 2000 terület észak-nyugati végében a nagy tűzlepke a faj élőhelyéül is szolgáló rét szélén a nádas mellett nyílt vízfelszín található, melyen a felmérés során helyenként ipari/mezőgazdasági szennyeződés (olaj vagy egyéb vegyszer) nyomai látszottak.
				12	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus) réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): A növényvédő szerek a halak szervezetében feldúsulva kedvezőtlen élettani hatásokat, vagy akár tömeges elhullást is előidézhetnek.
				10	A mocsári teknős (Emys orbicularis), dunai tarajosgőte (Triturus dobrogicus), vöröshasú unka (Bombina bombina) élőhelyét, a terület észak-nyugati részén található állattartó telepről szennyvíz szivároghat az élőhelyekre, ahol a nitrofrekvens vegetáció átalakítja az élőhelyeket.

				100	3160. A Tövises-láp D-i karja diffúz módon szennyeződik folyamatosan a vele érintkező szántókról. Ez tápanyagfeldúsulást okoz, amely eutrofizációt. Emiatt várható a láptavi hínár fajkészletének átalakulása, a diverzitás csökkenése, kiüresedése.
				50	91E0*. A Tövises-láp D-i karja diffúz módon szennyeződik folyamatosan a vele érintkező szántókról. Ez tápanyagfeldúsulást okoz, amely eutrofizációt. Emiatt várható a fűzlápok fajkészletének átalakulása, a diverzitás csökkenése, kiüresedése.

Kód	**A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve**	**Jelentősége**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?**
H02.06	Mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	40	40	6250*. A Natura 2000 területen végighúzódó letörés löszgyepjeinek fennmaradását veszélyezteti az a tény, hogy a plakort szántóként hasznosítják, a szántóföldek egészen a plakor éléig terjednek. A termelésben használt tápanyagok elszikkadnak és a felszínközeli vizekkel mozogva felvehetővé válnak a löszgyep fajai számára is. Ez a többlet tápanyagtartalom káros az élőhelyre nézve, mert gyomosodáshoz vezet, és így az élőhely átalakul.
J02.01	Felszíni vizek lecsapolása	M	22,5	40	7230. A Tövises-láp vízszintjének csökkentése a legelőn húzódó zsombéksásos esetében kritikus hatású volt: megszűnt a mederben az állandó vízborítás. Ez a jó állapotú zsombékos fennmaradásának feltétele. Az ismétlődő kiszáradások hatására az élőhely visszafordíthatatlanul károsodik az érintett területen
				5	Vidra (Lutra tutra): A kiszáradó víztestek csökkentik a faj számára alkalmas élőhelyfoltok méretét.
A07	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	5,25	2	6250*. A Natura 2000 területen végighúzódó letörés hátát szántóként hasznosítják, a szántóföldek egészen a hát éléig terjednek. A termelésben használt gyomirtók az érintkezési zónában rászóródnak a löszgyep szélére, és elpusztítják a növények egyedeit. Ez káros az élőhelyre nézve, mert csökken a kiterjedése.
				8,5	A nagy tűzlepke (Lycaena dispar): élőhelyeinek egy része közvetlenül mezőgazdasági területek mellett helyezkedik el. Az itt kiszórt növényvédő szereket és műtrágyákat a szél a tápnövények leveleire juttathatja, ami a peték, a lárvák, illetőleg a bábok pusztulását okozza.
Kód	**Potenciális veszélyeztető tényező neve**	**Jelentősége**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Érintett terület nagysága (%)**	**Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?**
M01.02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés	H	52,5	100	3160. A láptavi hínár fennmaradásához tartós vízborítás szükséges, ennek a fennmaradását az aszály veszélyezteti, mivel kiszáradást okoz.
				100	6440. A mocsárréteket általánosan érinti. A szárazodás sztyeppesedéshez vezet, a fajkészlet átalakul és így a mocsárréti élőhely megszűnik.

				100	91E0*. A rekettyefűz-lápok fennmaradásához az év nagy részében vízborítás szükséges. A Tövises-lápban a kiszáradás az úszó rekettyefüzesek aljzatának letapadását okozhatja, ami pusztulást okozhat a következő csapadékosabb időszakban, mivel a teljes füzes víz alá kerül és megfullad.
				100	7230. A zsombékosok minden állományát érinti. Ezeknek az élőhelyeknek a fennmaradását hosszú távon az aszály és a csapadékhiány veszélyezteti, mivel fennmaradásukhoz tartós vízborítás szükséges.
				5	halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus)), réti csík (Misgurnus fossilis), szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus), lápi póc (Umbra krameri): Élőhelyek megszűnése.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:
A Pocsaji kapu kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF)találhatók. A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, vízgazdálkodáshoz és erdőgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén. A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése tudja biztosítani. A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a meglévő műtárgyak átalakítása, az erdőgazdálkodás tekintetében pedig a meglévő akácosok fafajcseréje vagy visszagyepesítése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.
A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet), amely rendelkezéseit a fenntartási javaslataink között nem ismételjük meg.
A kezelési egységek elhelyezkedését a 3. pontban szereplő térképmelléklet mutatja.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”
Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé.

A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok:

- A rekettyefűz-lápok (91E0), a lápi zsombékosok (7230) és a lápi hínárosok (3160) fennmaradásának érdekében a meglévő vízvisszatartó műtárgyak korszerűsítése, újak telepítése a káros csapolások ellen, a láp égetésének megakadályozása;
- A löszgyepek (6250) és a szikes gyepek (1530) fennmaradása érdekében a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése;
- A lápi zsombékosok (7230) fennmaradásának érdekében továbbá a legeltetés és kaszálás korlátozása a Tövises-legelő bizonyos pontjain.
- Az értékes lápi élőhelyek (91E0, 7230, 3160) állapotának hosszú távú megőrzése érdekében a meder szennyvízülepítő-funkciójának megszüntetése;
- A löszgyepek és szikes gyepek kiterjedésének növelése érdekében a marha- és sertéstelep környékének rendezése: hulladékmentesítés, gyommentesítés, a felesleges építmények stb. eltávolítása.
- A löszgyepek (6250) kiterjedésének növelése érdekében a domboldalon levő akácosok visszagyepesítése, erdő művelési ágból történő kivonása;

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A löszletörés löszgyepjei és cserjései, akácos foltja, a Diós-vár löszkúpja, illetve a határsáv magaskórós rétsztyep-sávjai. Ezeken kívül egy igen kis kiterjedésű sziki kocsordos állomány tartozik ide, amely a központi erdősávval érintkezik.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: H5a, F3, OC, P2b, S1,
- Natura 2000 élőhelyek: 6250, 1530

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80).
- A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni (GY86).
- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges (Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44). (Magyarázat: javasoljuk a lejtőn a legeltetés megkezdését szarvasmarhával, olyan módon, hogy az egyes években csak a lejtő 20-30%-át legeljék és azután egy következő részére térjenek át).
- Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha. (GY39)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28). (Magyarázat: javasoljuk a kezelési egység területén a felnőtt akácos és bálványfás csoportok letermelését, és újrasarjadásuk megakadályozását. Továbbá javasoljuk a sűrű cserjecsoportok (pl.: kökény (*Prunus spinosa*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)) ritkítását, szárzúzással, egyedi kivágással. A felnőtt fák mechanikusan és vegyszeresen is irthatók. A fás szárúak kivágása vegetációs időszakon kívül lehetséges és a tuskókat talajszintre kell levágni)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34).
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23).
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24). (Magyarázat: A felgyűlt fűavar felhalmozódásának megszüntetésére ellenőrzött módon égetés is kivitelezendő a löszletörésen.)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13).
- Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással (SZ53). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok" bekezdést és a 3.2.2. fejezetet)
- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok" bekezdést és a 3.2.2. fejezetet)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A Létavértes 0697/44 rét és a 0697/43 legelő művelési ágú területekbe is a löszletörés felső, peremi részén beleszántanak. Ezeknek a területeknek a felhagyását javasoljuk, esetlegesen az ingatlanhatárok kijelölésének segítségével. Az élőhelyfejlesztést nagyban elősegítené (pl. trágyázás, növényvédő szerek, gyomirtók beszóródása, gyommagszórás hatásainak kivédése miatt) a tetőn található szántók és a löszgyepek között egy legalább 10m (optimális esetben 40m) széles pufferzóna létesítése (a sáv művelési-ág változtatásával), amely terület azonban jelenleg a Natura 2000 területen kívül található.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:
A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása:

A löszletörés alsó, lankásabb részét a HNP Igazgatóság kaszálással műveli. Továbbá évi egyszeri kaszálással művelik (magángazdálkodó) a határsávban kimutatott szikes rétsztyepeket. E területek esetében a fenntartási mód folytatását javasoljuk. A Tövises-láp melletti kicsiny kocsordos foltot is fenn kell tartani kaszálással.
A terület nagy része osztatlan közös tulajdon, és kevés gazdálkodó használja valósan. A jelenlegi módon való fenntartás a löszgyepek fennmaradását nem veszélyezteti, de a veszélyeztető tényezőket ki kellene iktatni (akác, vegyszerbemosódás, gyomosodás stb.) A legeltetés jelentős változást jelentene, de az esetleges elmaradása még mindig kedvezőbb, mint a túllegeltetés vagy tájképileg za-

varó létesítmények kialakítása. A cél az avarfelhalmozódás, gyomosodás és cserjésedés-akácosodás megállítása, esetleg a tetőn lévő szántóföldekkel való közvetlen érintkezés megszüntetése.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Jellegtelen gyomos, száraz és nedves gyepek, parlagok a löszletörés és az Ér ásott medre között.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: OC, OB
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14).
- A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni (GY86).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108). (Magyarázat: A siskanáddal erősen fertőzött foltokon erősebb, évente három alkalommal történő kaszálást javaslunk)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109).
- Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha. (GY39)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- A legeléskizárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- A terület túllegeltetése tilos. (GY36).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7)Kezelési javaslatok indoklása

Ezeket a gyepeket jelenleg kaszálással, időnként cserjeirtással, szárzúzással kezelik. Az utóbbi években emiatt rendkívül látványosan megindult a visszagyepesedés e területen is, egyre természetesebb állományokkal. A kezelési egység állapotának javításához szarvasmarhával való legeltetést is javaslunk (lásd önkéntesen vállalható előírás-sorok), vagy ideiglenesen kinn háló gulyával, úgy, hogy a gulyaállás nem a területen van, vagy csordával, mint a múltban a Létavértes - Cserekertről kihajtott csorda. A kezelési egység előtörténete homályos, de egy részét bizonyosan szántották. Vélhetően a természetes növénytakaró korábban itt is löszpuszta (6250 jelölő élőhely) volt, ennek újra kialakulása érdekében szükségesek a javasolt tevékenységek.

<u>KE-3 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: A Tövises-láp és a legelőbe benyúló zsombékos meder

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: A24, J1a, B1b, B4, B5
- Natura 2000 élőhelyek: 3160, 7230, 91E0

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos (V67). (Magyarázat: kívánatos lenne, hogy a legelő állatot a láp szegélyéről, illetve a zsombékos mederből kizárják, illetve a meder növényzetét száraz években se kaszálják)
Élőhely-rekonstrukció (V63). (Magyarázat: lásd „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” és 3.2.2. fejezet)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A mederben tározott víz mennyiségét meg kell őrizni, hogy a kiszáradást és az úszó felszínek letapadását megakadályozzuk. Ehhez a lápteknőt lezáró műtárgyat fel kell újítani, a kereszttöltés magassági kiegészítését el kell végezni. Mindkét feladat már korábban KEOP pályázati keretben megjelent, jelenleg folyamatban van.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat
Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A láp teljes területe (amely az egész növényföldrajzi Tiszántúl legértékesebb lápja) (Pocsaj 0262/1, 0262/7, 0264 hrsz-ok) kivett szennyvíztisztító művelési ágban van. Jelenleg a láp területén nem gazdálkodnak. Az unikális élőhely fennmaradása érdekében a víz megtartása elengedhetetlen. A lápi pócnak (*Umbra krameri*) egy jelentősen izolált fragment populációja található a területen. A faj hosszú távú fennmaradása érdekében is biztosítani kell a Tövises-láp mindenkori vízborítását, különös tekintettel az aszályos időszakokban.
A legelőbe benyúló, kiszáradó medermaradvány jelenleg már jelentősen degradálódott állapotban van. Lápi zsombékos lenne, de a kiszáradás, a destruktív legeltetés és a rendszeres leégetés miatt leromlott. Emiatt is szükséges a vízháztartás javítása.

<u>KE-4 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: Az Ér hullámteréhez és töltéseihez kapcsolódó mocsárrét-jellegű és szárazabb gyepek, szántók, és a Tövises-legelő szikesedő és löszös pusztái.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: OA, OC, OB, D34, F1a, H5a, T1, P2c (részben Natura 2000 élőhelyek)
- Natura 2000 élőhelyek: 6440, 1530, 6250

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44).
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45).
- A legeléskizárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122). (Magyarázat: A gyepen legeléskizárt terület kijelölése szükséges, ez a láp szegélyében 10 m széles sáv).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79).
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. (GY80).
- Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. (GY71).
- A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni (GY86).
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26).

- Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges. (GY104).
- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52). (Magyarázat: lásd „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok" pont, illetve 3.2.2. fejezet)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az Ér hullámterében szántó művelési ágú és valósan szántóként is használt földrészletek (Pocsaj 0269/b és 0277/b) vannak. Javasoljuk ezeknek a területeknek a gyeppé alakítását, művelésiág-váltással együtt.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Tövises legelőjét kaszálóként-legelőként hasznosítják, míg az Ér hullámterének és töltéseinek gyepjeit kaszálóként, illetve szántóként. A javaslatok a gyepként való fenntartáshoz és a gyeppé való átalakításhoz szükségesek. A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést és a kaszálást is jól tűrik, sőt fennmaradásukhoz igénylik. Az intenzív legeltetés azonban a gyep felszakadozását, a legelőgyomok további terjedését segíti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A jószágállások környékén a fokozott trágyázás, taposás miatt gyomosodás jelenik meg, amely a terület vegetációjára károsan hat. Az intenzív kaszálás a magprodukció részleges elmaradását okozhatja, mely hosszú távon a gyep degradációját, természetességi értékének csökkenését vonja maga után. A kezelés feladata a kezelési egységen belül található gyepek (mocsárrétek, szikes és löszös gyepek) természetességi állapotának hosszú távú fenntartása, illetőleg a gyomosodó gyepfragmentumok természetközelibb állapotba kerülésének elősegítése, melyet a fentiekben meghatározott módon folytatott gyepkezelési munkák elősegítenek. A láp szegélyében létesített legeléskizárt terület a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állománya szempontjából is pozitív.

<u>KE-5 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: A löszletörésre telepített akácosok egy része.

(2) Érintettség vizsgálata
- élőhelyek: S1
- Natura 2000 élőhelyek: -
- erdőrészletek: Létavértes 150/A, Pocsaj 51/A, 51/B

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó fás élőhelytípusaira nincsenek.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az élőhelyrekonstrukcióra és élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslatokat a következő pontban adjuk meg.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Az élőhely korábban löszgyep volt, amelyet tájidegen fafajjal fásítottak. Érdemes lenne megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a löszgyep kiterjedésének növelése érdekében végrehajtható-e a terület művelési ágának megváltoztatása rét-legelővé, az akácos letermelése és teljes élőhelyrekonstrukció elvégzése.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kötelező előírások alkalmazása mellett véleményünk szerint annak lehetőségét is meg kellene vizsgálni, hogy a löszletörésen lehetséges-e újra gyepet létrehozni. A tájidegen fafaj esetleges eltávolításával a 6250 jelölő élőhely kiterjedése növelhető.

<u>KE-6 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: A löszletörésre telepített akácosok azon része, amely a láppal közvetlenül érintkezik.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: S1
- Natura 2000 élőhelyek: -
- erdőrészletek: Pocsaj 54/A, 54/B, 54/C, 54/D, 54/E

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni. Védett területen fekszenek a kezelési egységen belül a Pocsaj 54/C, 54/D, 54/E erdőrészletek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is) (E64). (Magyarázat: lásd az „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban, illetve a 3.2.2. fejezetben)

- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51). (Magyarázat: lásd az „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban, illetve a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az élőhelyrekonstrukcióra és élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslatokat a következő pontban adjuk meg.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A nem védett Pocsaj 54/A és 54/B erdőrészletekre szükséges előírás-javaslatokat megadni. Az akácos véghasználata után természetközeli lösztölgyes kialakítása lehet a cél: több tölgyfaj (elsősorban kocsányos tölgy, de a molyhos tölgy, kocsánytalan tölgy és csertölgy is elegyfajként, mivel a nyílt lösztölgyesekben jellemzőek), tatárjuhar, gazdag cserjeszint.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhely korábban löszgyep volt, amelyet tájidegen fafajjal fásítottak. A láp mikroklímájának megőrzése érdekében ebben az esetben nem művelésiág-váltást, hanem fafajcserét javaslunk.

<u>KE-7 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: A szennyvíztározó jelenleg is használt része.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: U4, B1a
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

Élőhely-rekonstrukció (V63). (Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk, hogy vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy megvalósítható-e más módon a szennyvíz tárolása.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység korábban ugyancsak lápterület volt, az állattartó telep létrehozása óta szennyvízülepítőként hasznosítják, amely az értékes élőhelyet alapjaiban tette tönkre. A terület felhagyásával hosszú távon a jelölő 7230 és 3160 kódú élőhelyek kiterjedése nőhet. Mivel ez egy folyamatosan fennálló, nagyon jelentős veszélyforrás, ezért ennek elhárítása és megszüntetése a jelölő lápi póc (*Umbra krameri*) szempontjából is kiemelt fontosságú.

<u>KE-8 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: Az Ér medre.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: BA
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek

b) Önkéntesen vállalható előírások

Nem adhatók meg önkéntesen vállalható előírások

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-9 kezelési egység

(1) Meghatározása: A löszletörés és az Ér ásott medre között húzódó elhagyott Ér-meder, a forrásokkal, facsoportokkal

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: RA, B5,
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek

b) Önkéntesen vállalható előírások

A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos (V67).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk annak lehetőségének a megvizsgálását, hogy a holtmeder milyen módon tölthető fel az Ér vizéből. A rekonstrukció eredményeként számos Natura2000-es jelölő faj számára keletkezne megfelelő, a jelenleginél természetvédelmi szempontból értékesebb élőhely.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A medermaradványban található források (pl. Zsófia forrás) unikálisak az alföldön, védelmük kiemelten fontos, az Ér csatornába történő levezetésüket el kell kerülni. A holtmeder vizének az Érbe történő lecsapolódása megakadályozandó.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A javaslatok a kezelési egység területén található elhagyott meder és a forrásai állapotának romlása ellen irányulnak.

KE-10 kezelési egység

(1) Meghatározása: Cserjés a Tövises-láp belső oldalán

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: P2b
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező. (GY25).
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel_

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Ezen a területen az üde lápszegély cserjésedése előrehaladott, ráadásul gyomos, gyalogbodzás részek alakultak ki. A cserjék szelektív irtása szükséges a szegélyélőhely állapotának javításához. A javaslatok hozzájárulnak a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományának stabilizálásához is.

<u>KE-11 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: intenzív szántók a Natura 2000 területen belül

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: T1 (nem Natura élőhely)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Nem adhatók meg kötelező előírások

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Szántó füves élőhellyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel (SZ55). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)
- Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében további javaslatok megfogalmazása:

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a kezelési egységben megjelölt területek esetében művelési ág váltás kezdeményezését a jelenlegi szántóból legelő művelési ágba. A művelési ág váltást követően javasoljuk az érintett terület felhagyását lucernatelepítéssel és annak kiöregedése után spontán gyepesedéssel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat
Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántóföldi monokultúrák természetközeli gyepekké történő átalakításával elérhető a 1530 és 6250 jelölő élőhelyek kiterjedésének növekedése is hosszú távon. Továbbá igen lényeges, hogy jelentősen csökkenthető a diffúz bemosódás a 7230, a 91E0, 3160 élőhelyek felé, amely megnöveli hosszú távú fennmaradásuk esélyét.

<u>KE-12 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: Hazai fajokból álló és kevesebb akácból álló facsoportok, illetve egy keményfás-puhafás elegyes erdőültetvény. Utóbbiban középkorú magyar kőris, kocsányos tölgyfák jellemzőek, idősebb fehér nyárakkal. Cserjeszintje dús, sok a gyalogakác. Részben erdő, részben rét művelési ágú területen található, nem üzemtervezett.

(2) Érintettség vizsgálata
- élőhelyek: RA, RC, RB, S1 (nem Natura élőhelyek)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Nem adhatók meg kötelező előírások

b) Önkéntesen vállalható előírások

Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel_

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Javasoljuk az erdőborítás megőrzését, illetve az idegenhonos fafajok (főképp akác) eltávolítását.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az érintett facsoportok, és erdősáv főképp őshonos fafajokból állnak. Ennek az állapotnak a fenntartása kívánatos.

<u>KE-13 kezelési egység</u>

(1) Meghatározása: egykori olyan Ér-medrek, amelyeket levágtak, és a szabályozás után a mentett oldalon rekedtek. Szántók veszik őket körbe. Mára teljesen tönkrement élőhelyeknek tekinthetők.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: B1a, RA, P2a (nem Natura élőhelyek)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelező előírások és tiltások

Nem adhatók meg kötelező előírások

b) Önkéntesen vállalható előírások

Élőhely-rekonstrukció (V63). (Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a KE-13 kezelési egység esetében van-e lehetőség az Ér-főcsatornába való bekötésre (ezzel összefüggésben természetesen az egész nagyvízi meder kiterjesztésének lehetőségét vizsgálni kell).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat
A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A javasolt fejlesztés eredményeként a jelenleg mentett oldali helyzetű, az Ér árvízi vízpótlásától elzárt, vízhiányos medermaradványok bevonásával, ill. szükség szerinti medermélyítésével legalább egy-egy rövid szakaszon kialakulhatna az Ér medréhez kapcsolódó változatos vizes élőhelykomplexum, mely jelentős magterülete lehetne a vizes élőhelyekhez kötődő életközösség, ill. ennek részét képező vizes élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű jelölő fajok (pl: réti csík, lápi póc) állománymegőrzésének.

3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A kezelési előírások a Ér-főcsatornával kapcsolatban fogalmazhatók meg, amely a **KE-8** kezelési egységet alkotja.
Jelenleg az Ér-főcsatorna érintett szakaszának medréből nem történik engedély alapján történő vízkivétel. Ha a térségben az esetleges mezőgazdasági fejlesztések nyomán öntözővíz kivételre vonatkozó igény lépne fel és az engedélyezett vízkivételi volumen kihasználása nagyrészt nyári kisvizes időszakra esik, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása.

Mivel a térség gazdálkodási szerkezetéből adódó potenciális vízigény várhatóan alapvetően öntözési célú vízigény, mely esetében a kitermelés általában egybe esik a vízfolyások kisvizes időszakával, ezért előfordulhat, hogy a potenciális vízkivétellel terhelt érintett Ér-főcsatorna-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a vízhőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a mezőgazdasági területek felől a talajvízen keresztül érkező diffúz terhelés mértékének aktuális fajlagos (vízhozamra vetített) növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a jelölő halfajok környezeti optimum tartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének jelentős részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Javasoljuk, hogy a partkezelés keretében azokon a partszakaszokon ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy fűzfa kiválasztásával és meghagyásával, ill. közvetlen környezetében (2-3 m) a fás-bokros vegetáció ritkításával 50-60 méterenként egy-egy idős őshonos fa felnövését tegyék lehetővé a meder szegélyében, melyek gyökérzete bele lóg a középvízi mederbe.

Kotrás, üledékkitermelés: A középvízi meder jelenlegi állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás. A jelenlegi rendszeres fenntartási munkáknak ugyan nem része a rendszeres kotrás, de az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen un. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Egyéb javaslat: A kotrással kapcsolatban mindenképpen javasoltjuk a jelenlegi jelentősen változó fenékszint (a mederben található eróziós un. kutak) megőrzését.

3.2.1.3. A vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növő idős fák árnyékoló hatásukkal megbontják a mocsári növényzet folytonosságát, teret engedve nyílt vízfelületek kialakulásának. A meder szegélyében növő idős, odvas fák a gyökérzetükkel és a gyökérzetük között kialakítható üregekkel jó rejtőzködési lehetőséget biztosítanak számos állatfaj, például a jelölő vidra (*Lutra lutra*) számára.

Kotrás, üledékkitermelés: A mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsári növényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus életformatípusú, ill. a metafitikus életformatípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztszelvényt érintő mederkotrást követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára.

Javasolt időbeli korlátozás: A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén elkerülhető az érintett élőhelyek fészkelő madárfaunájának közvetett és közvetlen zavarása; a mederben a fiatal halivadékok érintettsége csökkenthető, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat; elkerülhető a kétéltűek szaporodási időszaka, mellyel csökkenthető a várható közvetlen pusztulás mértéke; ill. elkerülhető az üledék felszínén ill. annak felső rétegében telelő kétéltű és halfajok téli nyugalmi periódusa, mellyel szintén csökkenthető a várható pusztulás mértéke.

Javasolt térbeli korlátozás: A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélik a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret.

Egyéb javaslat: A jelentősen változó fenékszint, az un. eróziós kutak megőrzése a változatosabb élőhelyi adottságok és áramlási viszonyok fenntartása révén változatosabb élőlényegyüttes fennmaradását segíti elő. Az erózió által vagy esetleg mesterségesen túlmélyített szakaszok kiváló lehetőséget biztosítanak téli kisvizes időszakban is a halállomány vermelésére, ezáltal biztosítják, hogy a téli nyugalmi periódusban viszonylag kis arányú legyen a kifázás okozta elhullás.

3.2.1.4. A vízgazdálkodást érintő élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az Ér-főcsatorna nagyvízi medrének bővítése: Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy bizonyos szakaszokon van-e lehetőség az Ér-főcsatorna nagyvízi medrének kiterjesztésére. Az Ér-főcsatorna nagyvízi medrét holt medermaradványok kísérik, melyek között több szélsőségesen asztatikus vízháztartású, jelenleg is vizes élőhelyként funkcionáló élőhelyfolt van. Ha van rá lehetőség, akkor minél hosszabb szakaszon az árvízvédelmi töltések áthelyezésével javasoljuk egy szélesebb, a vízrendezés előtti gazdag vizes élőhelykomplexum elemeit (az Ér medrét kísérő mocsarakat és lápokat) tartalmazó nagyvízi meder kialakítását. A javaslat a KE-13 kezelési egység területét is érinti.

A javasolt fejlesztés eredményeként a jelenleg mentett oldali helyzetű, az Ér árvízi vízpótlásától elzárt, vízhiányos medermaradványok bevonásával, ill. szükség szerinti medermélyítésével legalább egy-egy rövid szakaszon kialakulhatna az Ér medréhez kapcsolódó változatos vizes élőhelykomplexum, mely jelentős magterülete lehetne a vizes élőhelyekhez kötődő életközösség, ill. ennek részét képező vizes élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű jelölő fajok (pl: réti csík (*Misgurnus fossilis*), lápi póc (*Umbra krameri*)) állománymegőrzésének.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztéses lehetőségek előírásszerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezeten belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.
A **KE-1** egység területén megfigyelhető, hogy a Létavértes 0697/44 rét és a 0697/43 legelő művelési ágú területekbe is a löszletörés felső, peremi részén beleszántanak. Ezeknek a területeknek a felhagyását javasoljuk, esetlegesen az ingatlanhatárok kijelölésének segítségével. Az élőhelyfejlesztést nagyban elősegítené (pl. trágyázás, növényvédő szerek, gyomirtók beszóródása, gyommagszórás hatásainak kivédése miatt) a tetőn található szántók és a löszgyepek között egy legalább 10m (optimális esetben 40m) széles pufferzóna létesítése (a sáv művelési-ág változtatásával), amely terület azonban jelenleg a Natura 2000 területen kívül található.
A **KE-3** egység területén a mederben tározott víz mennyiségét meg kell őrizni, hogy a kiszáradást és az úszó felszínek letapadását megakadályozzuk. Ehhez a lápteknőt lezáró műtárgyat fel kell újítani, a keresztöltés magassági kiegészítését el kell végezni. Mindkét feladat már korábban KEOP pályázati keretben megjelent, jelenleg folyamatban van.
A **KE-4** egységen belül az Ér hullámterében szántó művelési ágú és valósan szántóként is használt földrészletek (Pocsaj 0269/b és 0277/b) vannak. Javasoljuk ezeknek a területeknek a gyeppé alakítását, művelésiág-váltással együtt. A gyeppé alakítás lucernavetés kiöregítésével, vagy gyepvetéssel is történhet.
A **KE-5** egység korábban löszgyep volt, amelyet tájidegen fafajjal fásítottak. Érdemes lenne megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a löszgyep kiterjedésének növelése érdekében végrehajtható-e a terület művelési ágának megváltoztatása rét-legelővé, az akácos letermelése és teljes élőhelyrekonstrukció elvégzése. Ebben az esetben szükség volna az akácos véghasználatára, sarjadásának vegyszeres meggátlására, majd éveken keresztül utókezelésre: magvetésre, esetleg állattal való járatásra.
A **KE-6** egység területén a nem védett Pocsaj 54/A és 54/B erdőrészletekre szükséges előírás-javaslatokat megadni, amelyeket a kezelési egység alatt adtunk meg. Az akácos véghasználata után természetközeli lösztölgyes kialakítása lehet a cél: több tölgyfaj (elsősorban kocsányos tölgy, de a molyhos tölgy, kocsánytalan tölgy és csertölgy is elegyfajként, mivel a nyílt lösztölgyesekben jellemzőek), tatárjuhar, gazdag cserjeszint. A **KE-6** kezelési egység területén megjelenő beavatkozások az É-ról szomszédos erdő művelési ágú területen: Pocsaj 54/A, 54/B, 54/C, 54/D, 54/E erdőrészletek) a KE-3 állapotának javításához is szükségesek.
A **KE-7** egység esetében javaslatunk szerint kívánatos volna megvizsgálni meg annak lehetőségét, hogy megvalósítható-e más helyen a szennyvíz tárolása. Amennyiben a szennyvízbevezetés megszűnik, az ülepítő teknőjében hosszú távon kedvező folyamatok megindulása várható.
A **KE-9** egység esetében javasoljuk annak lehetőségének a megvizsgálását, hogy a holtmeder milyen módon tölthető fel az Ér vizéből. A rekonstrukció eredményeként számos Natura2000-es jelölő faj számára keletkezne megfelelő, a jelenleginél természetvédelmi szempontból értékesebb élőhely.
A **KE-11** egység területén javasoljuk a művelési ág váltás kezdeményezését a jelenlegi szántóból legelő művelési ágba. A művelési-ág váltást követően javasoljuk az érintett terület felhagyását lucernatelepítéssel és annak kiöregedése után spontán gyepesedéssel.
A **KE-13** egység esetében javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy van-e lehetőség az egységet alkotó medrek Ér-főcsatornába való bekötésére (ezzel összefüggésben természetesen az egész nagyvízi meder kiterjesztésének lehetőségét vizsgálni kell).

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2012-2013 folyamán készült el.
A monitorozás célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.
A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530, 6250, 7230, 3160, 6440) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre és vizes élőhelyekre vonatkozó módszertan.

A **kisfészkű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését.

Nagy tűzlepke *(Lycaena dispar)*: A faj monitorozása NbmR protokoll szerint végezhető.
A jelölő bogárfajok monitorozása az NbmR módszertanával végezhető.

A **lápi póc** (*Umbra krameri*) állománynagysága jelentős fluktuációt mutat, mely nagymértékben függ az élőhely vízborítottságának nagyságától. A faj, illetve a további jelölő halfajok monitorozását optimális esetben évi egy alkalommal, de legalább háromévente kell elvégezni elektromos halászattal. A monitoring során mennyiségi mintavételt kell végezni.Kiemelt figyelmet kell fordítani az esetlegesen megjelenő idegenhonos, potenciálisan inváziós fajok identifikációjára. Amennyiben előkerülne az amur géb (*Perccottus glenii*), további fajvédelmi intézkedések tervezésére és végrehajtására van szükség.

Jelölő **kétéltű- és hüllőfajok**: a fajok háromévenkénti monitorozása NBmR protokoll alkalmazásával javasolt.
Vidra (*Lutra lutra*): monitorozása NbmR módszertannal végezhető.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

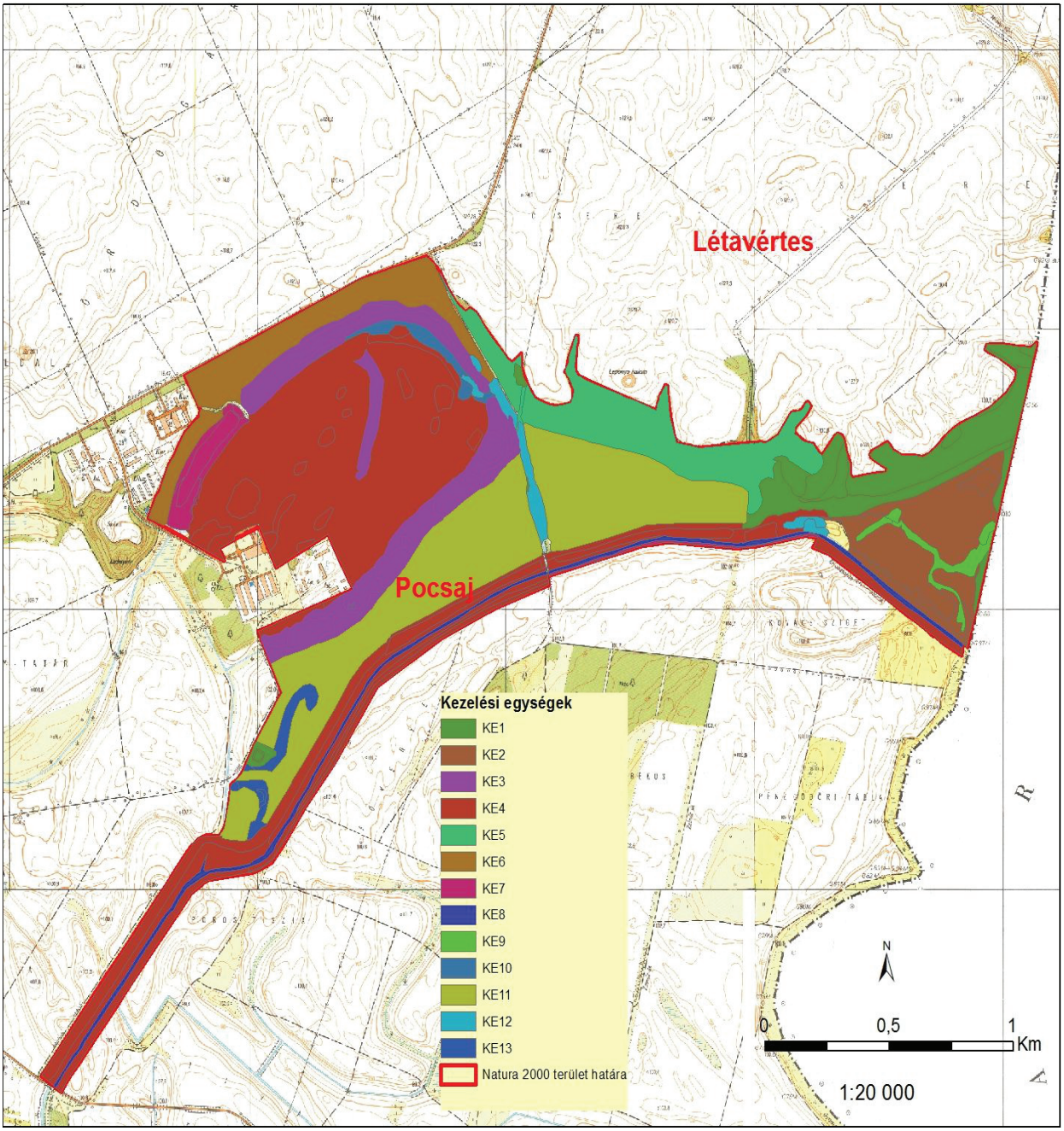

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.3. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Pocsaji kapu Natura 2000 területe az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokk-azonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
L0CFU-D-11	52,19	41,26	-
L2CFF-3-11	23,57	0,00	-
L30NF-X-11	24,18	22,29	-
L2X8F-F-11	22,82	22,82	-
L3EVF-L-11	9,6	6,25	-
L2DNF-A-11	114,76	62,44	-
L3P2F-2-11	16,81	11,1	-
L4CFF-5-11	6,12	0,00	-
L3J8F-3-11	6,88	0,00	-

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a 23/2013. (IV.9.) VM rendelet hatályos. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Egy középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályozza. Jelenlegi, 2009. és 2014. közötti időszakban a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet hatályos. A Pocsaji-kapura vonatkozóan a támogatási rendelet gyep hasznosítási irányú horizontális célprogramjai vehetőek igénybe, ugyanis a tervezési terület nem esik bele a Magas Természeti Értékű Területek zónalehatárolásaiba. Szakembereink álláspontja szerint a terület hosszú távú fenntartásához elegendőek a horizontális célprogramokban elérhető kiegészítő támogatások. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Eurónak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Eurónak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a *128/2007. (X.31.) FVM rendelet* alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a *41/2012 (IV. 27.) VM rendelet* alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a *124/2009. (IX.24.) FVM rendelet* alapján.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Pocsaji kapu fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglevő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Pocsaji kapu Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Pocsaji kapu Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.

- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.
Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.
A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.
A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.
A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást" kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen jelenleg folyó pályázat neve „*Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén*", azonosítószáma KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0009. Az Európai Unió és Magyar Állam által nyújtott támogatás összege: 354 337 312 Ft. Kivitelezés ideje: 2012.09.03-2015.01.30. Kedvezményezett: Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal (Pocsaj).

2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt honlapján.

3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes kapcsolatfelvétel történt a fent említett címzetteken kívül a falugazdásszal, gazdálkodókkal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.

4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után kifüggesztették a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. Fórum (2013. december 5. Pocsaj, résztvevők száma: 7 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaság, a falugazdász és a hivatalos szervek: a Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség és a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

2. Terepbejárás (2013. december 5. Pocsaj, résztvevők száma: 4 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kjKTT természetvédelmi őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is (ezzel a lehetőséggel az önkormányzat élt). Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a http://natura2000.nimfea.hu/20010.htm hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.

2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a site különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjKTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Pocsaji-kapu Natura 2000 területtel érintett település (Pocsaj) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a kjKTT területén működő vadásztársaság (Pocsaji Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok,
5. társadalmi szervezetek (Pocsaji-kapu esetében nem volt ilyen érintett),
6. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
7. Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	**Alkalmazott eszköz**	**Visszajelzett-e?**	**Hogyan?**	**Beépült-e a tervbe?**	**Hogyan?** **Ha nem épült be, miért?**
Pocsaj település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon megjelentek	igen	kezelési javaslat
Vadásztársaság	önkormányzati kifüggesztés,	igen	fórumon meg-	igen	kezelési ja-

	honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről		jelentek		vaslat
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon megjelentek	igen	kezelési javaslat
Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	telefon	-	-
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	nem	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlap megjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	kezelési javaslat